

et Standpunkt som det ovenfor skildrede i Spanien og Portugal? Eller som i Orienten, hvor Kvinderne blive Mødre, inden de endnu ere aandelig og legemlig udviklede og derfor ere lige saa udygtige til at bringe en sund Slægt til Verden som til at opdrage den. »Sæt ikke Splid mellem Kønnene,» siger Strindberg, »thi da ødelægger vi vort eneste Haab, den kommende Slægt, thi i Had avles ingen Børn.« I Had *burde* ingen Børn avles, skulde han hellere sige. Hadet og Bitterheden er der, ofte vistnok ubevidst, maaske stærkest hos de Hustruer, der bedst forstaa at indbilde sig selv og andre, at de »tjene« deres Mand; nogen Mistro til Mændene er der maaske ogsaa som en naturlig og ubønhørlig Konsekvens af Undertrykkelsen. Det eneste Middel herimod er Retfærdighed mod Kvinderne, som mest af alt vil blive til Gavn for den kommende Slægt. Skulde et af de to Spørgsmaal gaa forud maatte det være Kvindespørgsmaalet, netop fordi Kvinden er Slægtens Moder; det naturlige er vel, at der, saaledes som det nu sker, arbejdes Haand i Haand paa begges Løsning. At det sociale Spørgsmaal i sig selv heller ikke er saa enkelt, som Strindberg synes at mene, ved ingen bedre end Over- og Mellemlklassens Kvinder. Thi dem har man jo givet baade »Mad« og Adspredelser oven i Kjøbet, og dog have de følt sig som i Fængsel. Retttest vilde det vel være at sige, at det saavel for Underklassens som for hele Kvindekønnets Vedkommende er et Spørgsmaal om Midlerne til Udvikling.

Strindbergs Forfatterfysionomi har som ovenfor omtalt to Sider. Med det ene ser han langt, langt ud i Fremtiden, og øjner da en radikal Omændring af alle Samfundsforhold, ogsaa Kvindens Stilling; med det andet ser han tilbage og sukker efter mere naturlige og primitive Tilstande. Han har ikke ganske Uret heri. Der har været Tider, hvor Arbejdets Deling ikke var saa gennemført som nu, og hvor Kløften mellem Mand og Kvinde derfor var mindre. Den politiske Frihed, tildelt det ene Køn, nægtet det andet, har nærmest uddybet Kløften, uagtet dens Virkninger ogsaa er kommen Kvinden til Gode. Men Udviklingen gaar ikke baglængs, og kunne vi end lægge nogle af Civilisationens Unoder af, maa det, vi skal arbejde os hen imod, dog ved Siden at den tilbagelagte Udviklings Resultater ogsaa indeholde ny Momenter i sig.

Jeg tror ikke, den af Strindberg antydede socialistiske Løs-